

Potomka Glavarjeve lipe lepo raste

Ljubljanski stolni prošt Jožef Lap in komendski občan Jožef Pavlič sta na Lanšprežu govorila o velikem Glavarjevem delu za preprostega slovenskega človeka

Komendčan Peter Pavel Glavar je po svojem prihodu leta 1766 na Lanšprež pri Trebnjem, kjer je od grofa Alojza Adolfa Auersperga kupil graščino s posestvom, blizu graščine poleg drugih dreves, posebej sadnih, zasadil tudi lipo. To lipo je po letu 1970 podrl vihar. Leta 1990 so v njeni bližini dolenski čebelarji, združeni v Regijsko čebelarsko zvezo Petra Pavla Glavarja, zasadili več lip. Te lepo rastejo, se košato obraščajo. Pred eno izmed njih, najbližje nekdanji Glavarjevi, so na pobudo svojega predsednika Antona Koželja postavili pomnik zasaditelju nekdanje mogočne Glavarjeve lipe, pa tudi njeni potomki. Odkritje in blagoslovitev so predvideli ob 299. obletnici Glavarjevega rojstva 2. maja, a so ju zaradi nevarnosti okužbe s covid-19 prestavili na 26. september.

Čebelarjem dolenskih in drugih čebelarskih društev je zunaj cerkvice sv. Jožefa (nekdanje grajske kapele) maševal in pridigal ljubljanski stolni prošt Jožef Lap, naš rojak iz Nasovč pri Komendi in dober poznavalec življenja in dela Petra Pavla Glavarja. V nagovoru med mašo je zlasti govoril o tem, kako je Glavar želel pomagati preprostemu Kranjcu – kmetu, mu vrniti pravo dostojanstvo, za kar tedanja gosposka ni imela čuta, je kmeta le izkoriščala. Glavar je ravnal plemenito kot godovnjaka dneva brata dvojčka sv. Kozma in sv. Damijan, ki sta zastoj zdravila bolne siromašne ljudi.

Veliko Glavarjevo delo v Komendi in na Lanšprežu je ob pomisli na obe lipi - komendsko, ki jo je Peter Pavel Glavar zasadil leta 1748, in lanšpreško – v svojem govoru na povabilo Antona Koželja kot slavnostni govornik ovrednotil Jožef Pavlič (njegov govor objavljamo v celoti).

Anton Koželj (odkril je pomnik, prošt Lap ga je zatem blagoslovil) je pozdravil številne navzoče goste, ki se jim je pridružil tudi sam predsednik Čebelarske zveze Slovenije Boštjan Noč. Povabil jih je na praznovanje 300. obletnice rojstva Petra Pavla Glavarja prihodnje leto, kateremu bodo pridružili tudi 240. obletnico ustanovitve Glavarjeve čebelarsko-vrtnarske šole na Lanšprežu.

Tokratna čebelarska slovesnost v tem kraju je bila pod strogimi varnostnimi ukrepi zaradi možnosti okužbe s covid – 19.

Da Lanšprež živi, je najlepše potrdila poroka zakonskega para iz bližnje Mirne prav v kapeli sv. Jožefa.

E. Č.

Foto: J. Pavlič

Petru Pavlu Glavarju, Glavarjevi lipi in njeni potomki na Lanšprežu

Spoštovani predsednik Čebelarske zveze Slovenije g. Boštjan Noč, podpredsednik g. Marko Alauf, predsednik Regijske čebelarske zveze Petra Pavla Glavarja g. Anton Koželj, ljubljanski stolni prošt prelat g. Jožef Lap, častni gostje, čebelarji dolenskih, komendskega in drugih čebelarskih društev, pevci in praporščaki, vsi navzoči gostje!

Za prvo kitico slovenske narodne pesmi o lipi Lipa zelenela je/tam v dišečem gaju/, kadar ležal sem pod njo/d'jal sem, da sem v rajju lahko rečemo, da je bilo tako tukaj v Glavarjevih časih in tudi pozneje, gotovo pa ne v času prve in druge svetovne vojne in zadnje vojne za neodvisnost Slovenije. Peter Pavel Glavar, ki naj bi po svojem prihodu na Lanšprež leta 1766 zasadil prednico sedanje lipe, je po vsej verjetnosti zaradi obilice dela malokrat počival pod njo. Veselil pa se je njene rasti, cvetenja, pij čaj iz njenih cvetov, ki mu ga je skuhala gospodinja Marija Mihelič. Kot se je že v Komendi veselil rasti lipe, ki jo je leta 1748 zasadil ob mogočni Turški lipi.

Ob obeh lipah – Glavarjeva v Komendi še stoji in kljubuje viharjem, čeprav je leta 1947 v njen vrh udarila strela, tukajšnja na Lanšprežu pa je po letu 1970 klonila pred viharjem – se sprašujemo, zakaj je Peter Pavel Glavar zasadil omenjeni lipi, ko bi lahko kakšno drugo drevo? V Komendi je bila odločitev samoumevna, saj ga je k temu spodbudila starejša soseda. Tudi tukaj na Lanšprežu je verjetno v bližini rasla kakšna večja ali manjša lipa. Glavarjeva odločitev za zasaditev obeh lip je bila gotovo globlja, povezana z njegovim čutenjem, delom, ljubeznijo do preprostega slovenskega človeka, vsem njegovim prizadevanjem, predvsem pa narodno zavednostjo – Slovenec sem. Odgovor najdemo že v drugi kitici pesmi o lipi: Veje raztezavala/ k nebu je visoko,/ meni pa je do srca/ segala globoko.

Nebo je bilo, kadar je pogledal vanj, tisto, ki je Glavarju narekovalo, kaj je dolžan narediti za Komendčane in Lanšprežane, srce pa je potrjevalo pravilnost njegove odločitve. Zavezanost Bogu, h kateremu je tako goreče molil, da bi mu smel služiti kot posvečeni služabnik, srce pa je izgorevalo v želji in

pripravljenosti, da bi čim več naredil za tedaj resnično pomoči potrebnega slovenskega kmeta. Iz tega – do konca predanega služenja Bogu in zavesti, da je kot duhovnik dolžan narediti vse, kar zna in more, le ne za Komendčane in Lanšprežane, marveč vse Slovence, je Peter Pavel ustvaril dela, ki se jim danes samo čudimo. Pri njem se je v polnosti uresničilo prepričanje apostola Pavla: Vse premorem v Njem, ki mi daje moč.

Peter Pavel Glavar jo je kot potomec zelo sposobnega očeta Maltežana barona Petra Jakoba de Testaferrate premogel obilno v smislu podedovanih darov, še več pa kot Božji služabnik.

Zanj velja tudi druga ugotovitev apostola Pavla, katerega ime je poleg prvaka apostolov tudi nosil: Dovolj ti je moja milost, zakaj moč se v slabosti spopolnjuje. Pri Glavarju se je slabost najprej v obliki pregrešnega dejanja malteškega plemenitaša, povrh vsega še redovnika Malteškega viteškega reda, in njegove služabnice Gorjanke Marije, ki ga je dobri Bog odpustil zaradi skesanosti grešnika, čeprav ta nikdar ni priznal očetovstva; predvsem pa Bogu do zadnjega vlakna izročena v spolni strasti spočetega sina. Potrditev, kako je Bog tisti, ki končno obrača kolo zgodovine, ne svetni mogočneži.

Tudi pri Glavarju ga je, ko je v stiskah in preizkušnjah premišljeval, kaj naj naredi. Ni ostal kot učitelj v službi pri vojnemu dobavitelju Antonu Zandonattiju v Senju, ni se odločil za kariero univerzitetnega profesorja v Gradcu, čeprav je imel doktorat v bistvu že napisan, ni odgovoril na vabila očeta barona Testaferrate, naj pride k njemu v Rim, pozneje pa z njim odide na Malto, ni odšel kam drugam, o čemer je tudi premišljeval. Obrnilo se je tako, da je do leta 1766 ostal v Komendi, razlog za slovo od nje pa je bil, ker mu Malteški viteški red leta 1765 ni podaljšal zakupne pogodbe za komendo sv. Petra na Kranjskem. Tega po vsej verjetnosti po smrti glavnega zagovornika očeta barona Petra Jakoba leta 1763 ni naredil, ker mu je bilo zadosti Glavarjevih nenehnih načrtov, kaj bi še naredil v Komendi. Nazadnje bi celo ustanovil pravo malo semenišče in Komendo povzdignil do časti kolegiatnega kapitlja. Bližnje Tunjice pa so prav po Glavarjevi zaslugi in dobrotljivosti leta 1766 dobile prelepo romarsko cerkev sv. Ane.

Bil pa je še en razlog: Glavar se je bal, koga bo od 1. maja 1765 (komendator je bil neduhovnik grof Karl Herberstein) novi zakupnik malteške viteške posesti v Komendi neduhovnik France Jožef Novak izbral za vikarja v Komendi. Ni bil namreč prepričan, da njega. Zato se je odrekel Komendi, 23. aprila 1766 od grofa Alojza Adolfa Auersperga za 25.000 goldinarjev kupil tukajšnjo precej zanemarjeno graščino in posestvo ter prišel na Lanšprež.

Ne lahkega srca, vendar še dovolj poletnega duha – star je bil 45 let, da je še lahko začel na novo. Začel na polno, kar najbolje potrjujejo dela, ki jih je opravil do 24. januarja 1784, ko je izdihnil svojo dušo. Ta dela – kar zadeva čebelarstvo – so temeljito popisana v knjigi Čebelarstva pisna zapuščina Petra Pavla Glavarja, poleg čebelarstvih pa tudi druga, opisana v knjigi Čebelarstvo v dolini Temenice in Mirne skozi stoletja, ki je izšla leta 2009 ob 100-letnici Čebelarskega društva Trebnje, glavne zasluge zanjo pa imata g. Anton Koželj in njegova žena gospa Vida. Obe knjigi sta zelo dragoceni, za samo zgodovino Lanšpreža in dolenjskih čebelarstvih društev še posebej slednja.

Ko človek obžaluje, kaj se je tukaj hudega dogajalo med drugo svetovno vojno, pa tudi po njej, zlasti žalostno usodo tukajšnjega leta 1954 načrtno porušenega gradu, že prej pa podržavljenega posestva, se obenem veseli, kaj vse ste dolenjski čebelarji naredili za obnovo grajske kapele sv. Jožefa, ureditve in ohranitve Lanšpreža in promocijo Petra Pavla Glavarja od začetnika obnove kapele in pobudnika ustanovitve čebelarskega muzeja na Veseli Gori g. Maksa Kurenta dalje. Veliko imen, veliko zaslužnih mož in žena do sedanjega predsednika Regijske čebelarske zveze, ki nosi Glavarjevo ime. Že danes lahko vidite, kako je bilo prav, da so vaši predhodniki in vi to naredili. Tako lahko ob ohranitvi, obnovi in vzdrževanju snovne dediščine, povezane s Petrom Pavlom Glavarjem, še bolj prihaja do izraza njegova duhovna in pisna dediščina.

Zgodba o tukajšnji Glavarjevi lipi žal ni zapisana, so pa, v besedi in spominu, druge zgodbe. Vnovično opozorilo, da je vse treba pravi čas zapisati, sicer utone v pozabo. Hvala Bogu, vi, dolenjski čebelarji, glede Petra Pavla Glavarja to delate. Tudi to zgodovinsko obeležje, povezano z Glavarjevo lipo na Lanšprežu, to potrjuje. Njena naslednica, rastoča v bližini stare lipe, in druge leta 1990 zasajene lipe, izpričujejo, da sta slovenska zavest in z njo pravi odnos do drevesa dreves poleg tukajšnjih Glavarjevih del močno živa na Lanšprežu.

Kako velika dela je Glavar naredil na Lanšprežu in v okolici, govori ravno knjiga Čebelarstvo v dolini Temenice in Mirne skozi stoletja, ki je, ko sem jo začel brati, kar nisem mogel odložiti, tako zanimivo in dobro je napisana.

Kako pomembna je lipa kot drevo in kakšne zgodbe so se spletle okrog nje, nam govorijo tudi knjiga Stare slovenske lipe, prispevek nekdanjega komendskega župnika Viktorijana Demšarja z naslovom Usoda komendskih lip, objavljen v njegovi knjigi Zbrani spisi o Petru Pavlu Glavarju in Komendi, ter zgibanka Medobčinskega muzeja Kamnik z naslovom Zgodbe dreves.

Kako pomembno je vaše prizadevanje, spoštovani dolenjski čebelarji, pa bližnja lepo obnovljena cerkvica, v kateri je Glavar dobival moč, da je hudo premagoval z dobrim; obnovljeni kozolec, vodnjak, stavba, ki jo je Glavar

nametil vzreji goveje živine, še ohranjena sadna in druga drevesa, pa tudi tale pomnik nekdanji mogočni Glavarjevi lipi in njeni potomki.

Prihodnje leto, ko bomo 2. maja praznovali 300. obletnico rojstva Petra Pavla Glavarja, boste poleg tega praznovali tudi 240. obletnico ustanovitve Glavarjeve čebelarstvo-vrtnarske šole na Lanšprežu. Enega zadnjih Glavarjevih velikih del za dolenskega človeka, kmeta in čebelarja. To bo priložnost, da se boste lahko s ponosom ozrli na že opravljena dela, hkrati pa načrtali nova. Tudi pri teh boste, kot pri preteklih, uspešni, če boste imeli pravi cilj pred seboj, trdno držali skupaj in delali v Glavarjevem duhu. V zavedanju, da je vse, kar smo prejeli, poseben dar narave, delo Božjega uma in dobrote, na nas pa je, da to delo nadaljujemo v polnem zavedanju in odgovornosti do prihodnjih rodov. Vsak po svojem daru, močeh in sposobnostih, skupaj pa iz dediščine Petra Pavla Glavarja ob vodstvu glavarjev sedanjega slovenskega rodu. Čebelarji imate prave, zato se ni bati za vas. Ta zavest nas vse ohrabruje. Čebelice, ki obletavajo naslednico Glavarjeve lipe in druge tukajšnje lipe, pa v nas zbujajo upanje, da bo dobro in obilno medilo na Lanšprežu, v dolini Temenice in Mirne, pa tudi drugje na Dolenjskem in vsem Slovenskem.

Tukajšnja Glavarjeva zapuščina in vaša skrb zanjo ter posredovanje novim slovenskim rodovom, posebej čebelarskim, sta potrdilo, kako je bilo prav, da je Peter Pavel Glavar leta 1766 prišel iz njemu tako ljube Komende na Lanšprež in tukaj postoril neminljiva dela za dobro dolenskega kmeta in čebelarja. Potrdilo, da so Božja pota, pogosto nerazumljiva človeku, prava, le napotiti se je treba nanje in zvesto hoditi po njih. Glavar je delal prav to. Zato ga je Bog povišal, je postal velik, eden največjih slovenskih mož 18. stoletja. Ker se je do konca žrtvoval, izkoristil vse darove, te oplemenitil s pravim delom.

Naj nam bo v tem vzornik in vodnik! Naj nam da moči in navdiha, da se bomo prihodnje leto ob 300. obletnici njegovega rojstva, zdravi, veseli in hvaležni Petru Pavlu Glavarju zbrali tukaj ob grobu in zemeljskem pomniku velikemu slovenskemu čebelarskemu strokovnjaku in piscu prve strokovne knjige v slovenščini. Naj že danes in 2. maja 2021 rečemo: Mi smo Glavarjevi, Glavar je bil in je naš in bo naš vedno ostal. Zato vztrajamo ob njem in na njegovi poti.

Jožef Pavlič

(Povedal na Lanšprežu, 26. septembra 2020)